

تحلیل جامعه شناختی نگرش به پول: مورد مطالعه جوانان شهر تهران^۱

سپیده زارعی^۲، سید وحید عقیلی^۳، منصور وثوقی^۴

چکیده

در پژوهش حاضر با بهره گیری از نظریه های زیمل، زلیزر و دیگر جامعه شناسان، به تحلیل جامعه شناختی نگرش به پول پرداخته شده است. مطالعه نگرش جوانان شاغل به پول، می تواند نوع رفتار پولی آن ها را در جامعه نشان دهد. کارایی پول در یک جامعه بیشتر به انتظارها و نگرش مردم از پول بستگی دارد و تفکر افراد، تفکر جمعی یک جامعه را نشان می دهد. این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی و از نظر جمع آوری و تحلیل داده ها ترکیبی می باشد. به همین منظور از روش کیو، که یکی از روش های کیفی- کمی است، استفاده شده است. تعداد ۴۱ عبارت، از میان ۱۳۰ عبارت که از مصاحبه ها، مابانی نظری و پیشینه تحقیق استخراج شده بودند، شکل دهنده فضای گفتمان این پژوهش می باشند. به منظور مرتب سازی عبارات نمونه کیو، ۳۰ نفر از جوانان شاغل شهر تهران به روش هدفمند انتخاب شدند. سپس در بخش کمی با تکمیل جداول کیو و تحلیل داده های به دست آمده به روش تحلیل عاملی، ذهنیت افراد هر گروه مورد شناسایی، تحلیل و بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل از این پژوهش چهار ذهنیت از زنان شهر تهران را نشان می دهد که ابعاد و مفاهیم ارتباطی، اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی داشتند.

واژگان کلیدی: جوانان، پول، نگرش، شهر تهران.

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۱۱/۰۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۹/۱۲

^۱ این مقاله برگرفته از رساله دکتری می باشد.

^۲ دانشجوی دکتری جامعه شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (Email: sepidehzarei@yahoo.com)

^۳ دانشیار ارتباطات، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) (Email: Seyed_vahid_aqili@yahoo.com)

^۴ استاد جامعه شناسی، واحد علوم تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (Email: vosooghi_mnat@yahoo.com)

مقدمه

پول و چستی پول همواره مورد توجه بوده است. پول بخش عمده ای از زندگی ما را در بر می گیرد و با روابط اجتماعی و شخصی ما ارتباط نزدیکی دارد. اینکه انسان ها در مورد پول چگونه می اندیشند و چگونه از آن استفاده می کنند موضوع بحث برانگیز و پراهمیتی است. از دیرباز تا کنون برای مبادله از پول استفاده شده است و مبادله در قالب پول، پنجره ای را به واقعیت نابرابری ها و درک جامعه از زندگی خوب باز می کند. پول ویژگی های چندوجهی دارد و می توان رد پای آن را در همه بخش های زندگی و روابط اجتماعی و فردی پیدا کرد. اغلب پول با اقتصاد تعریف شده است و در جامعه شناسی کمتر به تعریف پول، معنی پول و کارکردهای پول پرداخته شده است. افراد ثروتمند و فقیر، طبقات اجتماعی مختلف، نسل های مختلف، زن و مرد، نگرش و رفتار متفاوتی نسبت به پول دارند. پول می تواند باعث آسایش یا آشفتگی افراد گردد تا جائیکه فرد را زمین گیر کند که به جز اندیشیدن به آن نتواند کار دیگری انجام دهد. گاهی فرد به اجبار اسیر جستجوی پول برای تامین ساده ترین نیازهایش است و گاهی از کسب و داشتن پول بیشتر و بیشتر لذت می برد و اینگونه اسیر پول است. استرس، خشم و اضطراب ناشی از نداشتن پول، کسب پول، از دست دادن پول و یا هر چیز دیگری که به پول مرتبط است موجب بیماری های روحی و جسمی می شود. همچنین اگر اقتصاد جامعه ای مشکل داشته باشد به نحوی که افراد جامعه مشکلات عدیده اقتصادی داشته باشند شاهد خشم، استرس و اضطراب همگیر، در جامعه خواهیم بود.

«نگرش از مباحث اصلی روانشناسی اجتماعی است. ما افراد را بر اساس نگرش هایی که دارند طبقه بندی می کنیم» (بونز و وانک، ۱۳۹۰: ۲۹). مطالعه نگرش افراد به پول، رفتار و واکنش آنها را پیش بینی خواهد کرد. کارایی پول در یک جامعه بیشتر به انتظارات و نگرش مردم از پول بستگی دارد و تفکر افراد تفکر جمعی یک جامعه را نشان می دهد. جوانان بخش مهم و بزرگی از جمعیت کشور ما را تشکیل می دهد و مطالعه نگرش آنها به پول می تواند رفتار آنها را پیش بینی کند و سیاست گذاران می توانند بر اساس این نگرش ها برای جوانان برنامه ریزی کنند. «پی بر بوردیو^۱ اشاره می کند: جوانی یک مفهوم در حال تکامل است که لایه به لایه آن مملو از ارزش هایی است که بیان کننده دغدغه های اخلاقی، سیاسی و اجتماعی جامعه معاصرند. جوانی یک برساخت اجتماعی با معانی اجتماعی است و وظیفه جامعه شناسی جوانان درک این نکته است که این معانی چگونه و چرا پدید آمده اند. همچنین بوردیو معتقد است تقسیم بندی سنی موجود در جوامع در مورد جوانی ظاهری اختیاری دارد و در اصل بازتاب روابط قدرت بوده و ناشی از انواع اعمال نفوذها است. شیوه ای که مفهوم جوانی مورد استفاده قرار گرفته است ارتباط نزدیکی با شرایط تاریخی و دغدغه های اجتماعی زمان خود دارد» (جونز، ۱۳۹۳: ۶۴). عوامل متعددی بر رفتارهای اجتماعی جوانان تاثیر می گذارد مانند زمینه اقتصادی - اجتماعی، تجربه خانوادگی، سن و تحصیلات. اغلب مطالعات جامعه شناختی حول مقایسه رفتارهای اجتماعی افراد با خصیصه ها و زمینه های متفاوت می چرخد. چنین مطالعاتی باید تا آنجا ممکن است متغیرهای مختلفی را مد نظر قرار دهد تا بتواند هر چیزی را که تا اندازه ای در شکل گیری رفتار درست نقش دارد را تعیین کند.

«جامعه شناسان کلاسیکی همچون وبر، زیمل، و مارکس نیز تمایل داشتند که به پول به مثابه یکی از عوامل تغییر اجتماعی بنگرند، اما جامعه شناسان معاصر این معادله را معکوس ساختند. برای نمونه در سطح خرد، زلیزر (۱۹۸۹) نشان داد که نقش های جنسیتی غالب و تقسیم نامتناسب قدرت در خانواده بر چگونگی تعریف و استفاده از پول تأثیر می نهد» (بیکر و جیمرسون، ۱۳۷۴: ۱۲۵). «از دیدگاه زیمل پول نشان دهنده وابستگی متقابل در زندگی اجتماعی است، راهی که در آن همه وقایع، چیزها و افراد به هم مربوط هستند. پول همچنین واسطه مهمی در خلق ارتباطات اجتماعی بین افراد است. جامعه تنها مجموعه ای از افراد نیست و نمی توان یک فرد را بدون دیگران درک کرد. از خلال پول، روابط بین مردم برقرار می شود. گرچه این روابط به صورت پیوستگی های غیرشخصی سود- هزینه، شی واره شده و قادر است از مرزهای فیزیکی و اجتماعی فراتر رود. روند روشنفکر شدن با گسترش اقتصاد پولی همراه شده

^۱ Pierre Bourdieu

و باعث تفکیک جوهر به سمت روابط غیرشخصی شد. زلیزر (۲۰۰۰) به عنوان یکی از برجسته‌ترین جامعه‌شناسان حوزه اقتصاد، در خصوص پول می‌گوید: «پول، کارکردها و قابلیت‌های گوناگونی در حوزه‌های مختلف دارد که ما بیشتر با کارکرد پول در حوزه عمومی و در حیطه اقتصاد و بازار آشنایی داریم، اما در حوزه خصوصی و روابط خانوادگی، معنای دیگری پیدا می‌کند» (مدنی و وثوقی، ۱۳۹۳: ۷۶). نکات مشترک جامعه‌شناسان با انسان‌شناسان و روان‌شناسان، در علاقه آنان به تصویری است که افراد، گروه‌ها، جوامع و فرهنگ‌ها از پول دارند و این که چگونه این تصورات بر نحوه استفاده از پول تأثیر می‌گذارد. نگرش جامعه‌شناختی شیوه درک جهان به گونه‌ای است که در آن افراد محصول دنیای اجتماعی هستند که در آن زندگی می‌کنند، این سخن رایت میلز (۱۹۵۹) معتقد بود برای درک بهتر جهان کاری که جامعه‌شناس یا هر فرد دیگری می‌تواند انجام دهد این است که بفهمد زندگی هر فرد تا چه حد تحت تأثیر شرایط خاصی است که در آن واقع شده است. «به گفته آلپورت (۱۹۳۵) نگرش یک بخش مرکزی از فردیت انسان است. نگرش یک حالت روانی و عصبی آمادگی است که از طریق تجربه سازمان یافته و تأثیری هدایتی یا پویا بر پاسخ‌های فرد در برابر کلیه اشیاء یا محیط‌هایی که به آن مربوط می‌شود دارد» (صفاری نیا و کریمی، ۱۳۸۴: ۷۰). در این پژوهش از روش کیو استفاده شده است که مبتنی بر کشف ذهنیت و عقاید افراد است لذا در پژوهش پیش رو فرضیه وجود ندارد. از آنجائیکه داشتن شغل عامل مهم و موثری بر نگرش افراد نسبت به پول است در این پژوهش از جوانان شاغل شهر تهران به عنوان مشارکت‌کننده در این پژوهش کمک گرفته شده است.

سوال پژوهش این است که چگونه پول بر روابط، روحیات و ابعاد اجتماعی زندگی آنها تأثیر دارد. ساخت یک پرسشنامه نگرش سنج یا مقیاس، بر اساس چارچوبی نظری صورت می‌گیرد که پژوهشگر برای پژوهش خود اختیار کرده است. اما هنگامی که صحبت از شناسایی «ذهنیت» افراد نسبت به موضوع خاصی است، نمی‌توان چارچوب نظری مشخصی را بر وسیله سنجش تحمیل کرد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش توصیفی و از جهت جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها، از نوع ترکیبی (روش کیو) است. «روش شناسی کیو فنی است که پژوهشگر را قادر می‌سازد تا اولاً عقاید و ادراکات افراد را شناسایی و طبقه‌بندی کند و ثانیاً به دسته‌بندی افراد بر اساس ادراکات شان بپردازد» (مک کئون و توماس، ۱۹۸۸؛ به نقل از خوشگویان فرد، ۱۳۸۶). هدف اصلی این روش، آشکار ساختن الگوهای مختلف نگرش و تفکر است نه شمارش تعداد افرادی که تفکرات مختلفی دارند. این ویژگی، روش شناسی کیو را به روش‌های تحقیق کیفی نزدیک می‌سازد. با وجود این، روش شناسی کیو از بعد کمی نیز برخوردار است، زیرا از روش‌های آماری مانند تحلیل عاملی^۲ و تحلیل مولفه‌های اصلی برای دسته‌بندی افراد کمک می‌گیرد. بخش کیفی از چهار مرحله: گردآوری فضای گفتمان، انتخاب نمونه معرف از فضای گفتمان، انتخاب مشارکت‌کنندگان و مرتب‌سازی کیو تشکیل شده است. پس از مرتب‌سازی کیو و استخراج داده‌ها بخش کمی با روش تحلیل عاملی انجام گرفته است. فضای گفتمان در این مقاله از میان مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با جوانان (۲۰-۴۰ سال) شهر تهران، مبانی نظری تحقیق و پیشینه تحقیق استخراج شده است. با توجه به نظر اساتید و همچنین اطلاعات مرکز آمار ایران سن جوانی در این پژوهش ۲۰-۴۰ سال در نظر گرفته شده است. همچنین با توجه به اینکه شغل، یکی از عوامل موثر در دیدگاه پولی افراد است در این پژوهش شاخص شغل برای انتخاب جوانان، مد نظر قرار گرفته است. در بخش مصاحبه، با ۲۰ نفر از جوانان شاغل شهر تهران مصاحبه صورت گرفت. در مصاحبه، جمع‌آوری اطلاعات تا زمانی ادامه می‌یابد که به نقطه اشباع^۳ برسیم. در ادامه با استفاده از روش «تحلیل تم»^۴، جملات مهم و پرتکرار مصاحبه‌ها استخراج شد

1. Charles Wright Mills

2. Factor Analysis

3. Saturation Point

4. Theme Analysis

سپس از جملات مفاهیم به دست آمد و در نهایت ابعاد استخراج شد. در پایان این مرحله، چهار تم به دست آمد و در نهایت تم ها به شرح زیر تعریف و نام گذاری شدند: بعد ارتباطی، بعد جنسیتی، بعد روانشناختی و بعد فرهنگی - اجتماعی. برخی از مهمترین جملات مصاحبه ها (بعد ارتباطی): «پول دلیل جدایی از همسر بود»، «با پول می توانم روابطم را انتخاب کنم»، «اوایل زندگی با شوهرم سر پول دعوا می شد»، «غرض از پول اینست که با پول می توانم روابطم را انتخاب کنم»، «تو کم کار میکنی، باعث طلاق میشه و بعدش می روند با یک مرد پولدار ازدواج می کنند»، «خیانت مردها به همسرشون ربطی به پولدار شدن آنها نداره بلکه بستگی به ذات و شخصیت طرف داره»، «ملاکی سطحی است که بخوام به خاطر پول با کسی ازدواج کنم اگر یک روز پول نداشته باشه»، «مردها اگر پولشون زیاد بشه امکان خیانت کردن دارند. چون طمع شون بیشتر می شه. ماشین میخرن و دخترها را سوار می کنند. پول عوض شون می کنه»، «وقتی با دوستام میخوام برم بیرون چیزی که در نظر می گیرم اینکه چقدر باید بپردازم برای همین ترجیح میدهم با دوستای هم سطح خودم بیرون برم»، «ولی اگر پول نداشته باشیم باید از یک سری چیزها بزنیم تا مسئله های مهم تر را حل کنیم و اینجوری به خانواده فشار می آید»، «یکی از موارد اصلی و اساسی تشکیل خانواده پول است»، «خیلی ها به خاطر پول طلاق می گیرند. می گویند پول نباشه هم می سازم»، «پول باعث طلاق هم می شه ما در آشنا هامون داشتیم که می گفت شوهرم نمیتونه خواسته های من را برآورده کند پس من میرم سراغ کسی که بتونه خواسته های من را برآورده کند».

جدول (۱): بعد ارتباطی

بعد	مفاهیم
ارتباطی	جدایی زن و شوهر به خاطر پول
	داشتن پول حق انتخاب بیشتر در روابط
	اختلافات زن و شوهر سر پول
	نقش پول در کیفیت رابطه با خانواده
	نقش پول در ازدواج
	نقش پول در کیفیت رابطه با دوستان
	خیانت مرد و زن به خاطر پول

برخی از مهمترین جملات مصاحبه ها (بعد روانشناختی): «پول به تنهایی شادی نمی آورد ولی اگر برای خرج کنی برای بچه ت بستنی بخری و شاد میشی»، «بی پولی اعتماد به نفس منو پایین می آورد»، «خیلی برام وحشتناکه و سخته برم به کسی بگم پول قرض بده و شخصیتم از بین میره»، «من با ۴ تا مانتو خوش حالترم میرم خرید احساس خوشبختی میکنم خوشم میاد ارضای روحی میشم میرم خرید آدم دوست داره چیزای خوب بخره چیزای مارک بخره»، «من روم همیشه از پدرم پول بگیرم دوست ندارم زیر سلطه کسی باشم دوست دارم دستم تو جیب خودم باشه»، «کسی که سطح مالیش پایین تحویلش نمی گیرند و اعتماد به نفس نداره بیاد تو جمع حرف بزنه پول اعتماد به نفس میاورد»، «حس پس انداز کردن خیلی بهتر از خرج کردن است و احساس میکنم پشتم پر است»، «به خاطر پول اضطراب و استرس را تجربه کرده ام»، «اگر کاری پولش خوب باشد ولی مجبور باشم خودم را خوردم آن را انجام می دهم».

جدول (۲): بعد روانشناختی

بعد	مفاهیم
روانشناختی	پول داشتن و احساس آرامش
	پول داشتن و احساس خوشبختی
	حس حسادت به پولداران
	داشتن و نداشتن پول و اعتماد به نفس
	بی پولی و استرس و اضطراب
	کنترل دیگران با پول

	نداشتن پول و احساس افسردگی
	داشتن پول و احساس قدرت
	داشتن پول و احساس استقلال
	داشتن پول و احساس امنیت

برخی از مهمترین جملات مصاحبه‌ها (بعد جنسیتی): «زن‌ها هم به اندازه مرد‌ها می‌تونن پول در بیاورند»، «پول مردها مهمتر و بهتر است، پول من‌الکی خرج می‌شود ولی پول شوهرم صرف مسایل مهم زندگی خرج می‌شود»، «شرع میگه زن باید به ازن شوهرش کار کند و وظیفه اصلی مرد تامین خانواده است»، «مردهایی که پول جمع کن نیستند اگر زن بگیرن به مراتب وضع مالیشون بهتر می‌شود»، «وظیفه زن نیست که کار کند»، «به نظرم پول زن و مرد ارزش یکسان دارد ولی چون خرج بر عهده مرد است پول زن باید ذخیره بماند».

جدول (۳): بعد جنسیتی

بعد	مفاهیم
جنسیتی	برابری ارزش پول زن و مرد
	توانایی زنان در پول درآوردن
	وظیفه مردان در تامین مخارج خانه
	تابع همسران بودن زنان غیر شاغل
	قدرتمند تر بودن پول مردها
	وابستگی اعتبار زن به پول شوهر
	خیانت مردان پولدار

برخی از مهمترین جملات مصاحبه‌ها (بعد فرهنگی-اجتماعی): «مسافرت و مهمانی دعوت شدم ولی به خاطر پول نداشتم نرفتم»، «نوع کادو مهمه، اگر کادو ارزون بخرم میخندن و آبروم میره»، «به کسی که طلا بیشتر داره لباس های خوشگل تر داره احترام بیشتر میزارند تا من که سر و وضعم خوب نیست. حتی مثلا میروم بانک به اونیکه سر و وضعش بهتره بیشتر احترام می‌زارند»، «یک ادم ۳۵ ساله پولدار را در یک مجلس تحویل می‌گیرند ولی مثلا یک ادم ۶۰ ساله بی پول را محل نمی‌گذارند»، «الان همه چشم و هم چشمی می‌کنند به ماشین و فرش و خونه و... حسادت به اموال هم وجود دارد»، «قبلا حداقل سالی یکبار شمال می‌رفتیم ولی الان به خاطر گرونی نمی‌تونم برم»، «به خاطر پول پارتی بازی میشه، اگر جایی کارمون گیر کند به خاطر پول هومون را دارند»، «پول داری و بی پولی شرافت نمی‌آورد بلکه نوع زندگی شخص شرافتمندی را نشان می‌دهد»، «پول عامل احترام است. پول داشته باشی جووری نگاه می‌کنند که مثلا از فلان ماشین پیاده شد، پول داشته باشی دورت جمع میشن و حس خوبیه»، «ملاک من برای داشتن پول این است که حلال باشد و برای آن زحمت بکشم پولی که آسون به دست می‌آید از راه خلاف است»، «دزدی و قتل و خلاف به خاطر پول اتفاق می‌افتد»، «زن‌هایی هستند که شوهر دارند بچه دارند سمت خلاف می‌روند به خاطر پول».

جدول (۴): بعد اجتماعی - فرهنگی

بعد	مفاهیم
فرهنگی-اجتماعی	پول و شرافتمندی
	پول عامل پیشرفت
	احترام به افراد پولدار
	صرف پول به خاطر آبرو
	اوقات فراغت بهتر با پول
	بهتر بودن پاداش پولی از دیگر پاداش‌ها
	ارزشمند بودن پول زحمت کشیده

ابراز علاقه و دوستی با پول
چشم و هم چشمی به خاطر پول
پول و ابراز عشق و علاقه

بعد از انجام مصاحبه ها، تعداد ۱۳۰ عبارت، به عنوان فضای گفتمان از میان مصاحبه ها، پیشینه تحقیق و مبانی نظری استخراج گردید، و در نهایت تعداد ۴۱ عبارت با توجه به ۴ بعد استخراج شده از مصاحبه ها، به عنوان نمونه کیو (فضای گفتمان) انتخاب شد. سعی شده است که عبارات جامعیت کافی داشته باشند و تمام مباحث و موارد مورد نظر را در بر بگیرد. عبارات با جملاتی واضح و قابل فهم برای همه مشارکت کنندگان تهیه شد. در جدول شماره ۵ عبارات نمونه کیو آورده شده است.

جدول (۵): عبارات نمونه کیو

منبع	عبارت	
زلیزر	پول باعث بهبود رابطه با دیگران می شود.	۱
فرنهام و آرگایل	پول حسادت به همراه دارد.	۲
فرنهام و آرگایل	پول اعتماد به نفس منو افزایش میدهد.	۳
مارکس	با پول می توان استعدادهای را شکوفا کرد.	۴
بلک و والندورف	پولی با ارزش و مقدس است که با تلاش به دست آمده باشد.	۵
فرنهام و آرگایل	پول باعث پیشرفت در زندگی می شود.	۶
Wilkis	پول می تواند ارتباطات خانوادگی را بهتر کند.	۷
Wilkis	پول در آوردن و طبقه مرد خونه است.	۸
زیمل	وقتی پول صرف ظاهر می کنم احساس رضایت بیشتری از زندگی دارم.	۹
زیمل	پول مردها قدرتمندتر است و برای امور مهم تر استفاده می شود.	۱۰
زیمل	زنان کمتر از مردان می توانند پول در بیاورند.	۱۱
زیمل	وقتی پس انداز میکنم احساس قدرت میکنم.	۱۲
زیمل	خرج کردن حس خوبی است.	۱۳
زیمل	فقرا افراد شرافتمند تری از ثروتمندان هستند.	۱۴
فرنهام و آرگایل	مردم به آدم های پولدار احترام بیشتری می گذارم.	۱۵
فرنهام و آرگایل	پاداش پولی بیشتر از دیگر پاداش ها باعث پیشرفت می شود.	۱۶
زلیزر	پول مردان قدرتمند تر از پول زنان است و برای امور مهم تر زندگی صرف می شود.	۱۷
یاماوچی و تمپلر	با پول می توان دیگران را کنترل کرد.	۱۸
فرنهام و آرگایل	مردان بهتر از زنان می توانند سرمایه گذاری کنند.	
پارسونز	پول باعث میشه تا دیگران بهتر با من رفتار کنند.	۱۹
فورمن	مقدار پولی که برای افراد صرف می کنیم متناسب با مقدار عشقی است که به آنها داریم.	۲۰
فرنهام و آرگایل	پولدارها خوشحال تر از افراد بی پول هستند.	۲۱
مقاله مفهوم پول برای زنان / جهانگیری و کشافی نیا	پول دلیل اصلی اختلافات زن و شوهر ها است.	۲۲
مقاله پول زنانه و تدام حیات خانواده / علیرضانژاد و مروستی	ناتوانی مرد در پول درآوردن باعث ناپایداری خانواده می شود.	۲۳
مقاله معنای اجتماعی پول / وثوقی و مدنی	پول می تواند رابطه والدین و فرزندان را بهتر کند.	۲۴
مقاله معنای اجتماعی پول / وثوقی و مدنی	تجمل گرایی نشانه قدرت است.	۲۵
مقاله معنای اجتماعی پول / وثوقی و مدنی	وقتی به شخصی کمک مالی می کنم یا خیرات می دهم احساس آرامش می کنم.	۲۶
مقاله پول زنانه و تدام حیات خانواده / علیرضانژاد و مروستی	دلیل اصلی طلاق مشکلات مالی است.	۲۷
مقاله مفهوم پول برای زنان / جهانگیری و کشافی نیا	زنانی که پول در نمی آورند باید تابع تصمیمات شوهرشان باشند.	۲۸
مقاله معنای اجتماعی پول / وثوقی و مدنی	پس انداز مهم تر از خرج کردن است.	۲۹

۳۰	بدون پول هم می شود اوقات فراغت خوبی داشت.	مصاحبه
۳۱	افرادی پولدار قدرتمند تر از افراد تحصیلکرده هستند.	مصاحبه
۳۲	پول مثل رشوه و زیرمیزی میتونه کار راه انداز باشد.	مصاحبه
۳۳	پول عامل خوشبختی است.	مصاحبه
۳۴	پول به من احساس امنیت می دهد.	مصاحبه
۳۵	بی پولی باعث اضطراب و استرس می شود.	مصاحبه
۳۶	مردان بهتر از زنان می توانند سرمایه گذاری کنند.	مصاحبه
۳۷	اعتبار یک زن به موقعیت مالی و پول همسرش بستگی دارد.	مصاحبه
۳۸	اگر کادو ارزان بخرم آبرویم میرود.	مصاحبه
۳۹	وضعیت مالی مرد مهمترین ملاک برای ازدواج است.	مصاحبه
۴۰	مردها وقتی پولدار می شوند خیانت می کنند.	مصاحبه
۴۱	برای کسب پول باید به هر کاری دست زد.	نگارنده

در این مقاله برای بررسی روایی پژوهش از روایی صوری استفاده شده است و از اساتید محترم خواسته شده است تا نظرشان را در مورد جامعیت عبارات فضای گفتمان بفرمایند. در این پژوهش برای سنجش پایایی عبارات از آزمون آلفای کرونباخ در نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شد. با توجه به اینکه میزان خروجی آزمون آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمده است، لذا پایایی عبارات فضای گفتمان تایید می شود. به گفته خوشگویان فر (۱۳۸۶) پاسخگویان از میان افرادی انتخاب می شوند بهتر است بین ۱۰ تا ۵۰ نفر باشند. مشارکت کنندگان این پژوهش ۳۰ نفر از جوانان شاغل شهر تهران (۴۰-۲۰ سال) می باشند. نمونه گیری نظری و هدفمند به شیوه گلوله برفی انجام گرفت. مناطق ۲۲ گانه شهر تهران را به ۵ بخش شمال (مناطق ۱ و ۲)، جنوب (مناطق ۱۷ و ۱۸)، شرق (منطقه ۴ و ۸)، غرب منطقه (منطقه ۵ و ۲۲) و مرکز (مناطق ۷ و ۱۲) تقسیم و از هر بخش نمونه نمونه گیری صورت گرفت. که در مجموع ۳۰ مشارکت کننده را تشکیل دادند که در روش کیو این مقدار مشارکت کننده قابل قبول است. در ادامه ۴۱ عبارت نمونه کیو روی ۴۱ عدد کارت که از نظر ظاهری و سبک نگارش و قلم کاملا با یکدیگر یکسان بودند، نوشته شد و پشت هر کارت عددی از ۱ تا ۴۱ نوشته شد.

جدول (۶): عبارات هر یک از ابعاد فضای گفتمان

عبارات	ابعاد	
پول دلیل اصلی اختلافات زن و شوهرها است.	بعد ارتباطی	۱
پول می تواند رابطه والدین و فرزندان را بهتر کند.		۲
پول باعث می شود دیگران بهتر با من رفتار کنند.		۳
دلیل اصلی طلاق مشکلات مالی است.		۴
پول می تواند ارتباطات خانوادگی را بهتر کند.		۵
پول باعث می شود با افراد بیشتری در ارتباط باشم.		۶
مردها وقتی پولدار می شوند خیانت می کنند.		۷
زنان کمتر از مردان می توانند پول در بیاورند.	بعد جنسیتی	۸
زنانی که پول در نمی آورند باید تابع تصمیمات شوهرشان باشند.		۹
مردان بهتر از زنان می توانند سرمایه گذاری کنند.		۱۰
پول در آوردن وظیفه مرد خونه است.		۱۱
ناتوانی مرد در پول در آوردن باعث ناپایداری خانواده می شود.		۱۲
وضعیت مالی مرد مهمترین ملاک برای انتخاب همسر و ازدواج است.		۱۳
پول مردها قدرتمند تر است و برای امور مهم تر استفاده می شود.		۱۴

اعتبار یک زن به موقعیت مالی و پول همسرش بستگی دارد.	۱۵
بهترین هدیه ای که به کسی می شود داد، پول است.	۱۶
افراد پوادار قدرتمند تر از افراد تحصیلکرده هستند.	۱۷
تجمل گرایی نشانه قدرت است.	۱۸
پول مثل رشوه و زیرمیزی میتونه کار راه انداز باشد.	۱۹
پولی که با زحمت کشیده با ارزش تر از پولی ست که بدون زحمت به دست می آید.	۲۰
فقرا شرافتمند تر از ثروتمندان هستند.	۲۱
برای کسب پول باید به هر کاری دست زد.	۲۲
پاداش پولی بیش از سایر پاداش ها باعث پیشرفت می شود.	۲۳
مردم برای افراد پولدار احترام و ارزش بیشتری قائل هستند.	۲۴
وقتی پول صرف ظاهر میکنم احساس رضایت بیشتری از زندگی دارم.	۲۵
مقدار پولی که برای دیگران صرف می کنیم متناسب با مقدار علاقه ای است که به آنها داریم.	۲۶
پیشرفت در زندگی فقط با پول امکان پذیر است.	۲۷
اگر دست خالی به مهمانی برویم آبرویمان می رود.	۲۸
با پول می توان استعدادها را شکوفا کرد.	۲۹
بدون پول هم میشه اوقات فراغت خوبی داشت.	۳۰
پول عامل خوشبختی است.	۳۱
وقتی پس انداز می کنم احساس قدرت می کنم.	۳۲
برای احساس آرامش، به شخصی کمک مالی می کنم و یا خیرات می دهم.	۳۳
پول حسادت به همراه دارد.	۳۴
بی پولی باعث اضطراب و استرس می شود.	۳۵
پس انداز حس بهتری از خرج کردن دارد.	۳۶
پولدارها خوشحال تر از افراد بی پول هستند.	۳۷
با پول می توان دیگران را کنترل کرد.	۳۸
پول به من احساس امنیت می دهد.	۳۹
بی پولی اعتماد به نفس من را کاهش میدهد.	۴۰
پول عامل احترام است.	۴۱

فرهنگی - اجتماعی

روانشناختی

در این پژوهش از توزیع اختیاری استفاده شده است و مشارکت کنندگان مجاز بودند تا هر تعداد کارتی که می خواستند را در هر بخش نمودار قرار دهند. از مشارکت کنندگان خواسته شده تا قبل از چیدن کارت ها، آن ها به دقت مطالعه کنند و سپس کارت ها را با توجه به شدت مخالفت و موافقت و یا بی نظر روی صفحه کیو قرار دهند. نمونه صفحه کیو که توزیع شبه نرمال و طیفی ۹ تایی از ۴- تا ۴+ دارد، در شکل ۱، آورده شده است.

بسیار زیاد موافق	زیاد موافق	موافق	کمی موافق	بی نظر	کمی مخالف	مخالف	زیاد مخالف	بسیار زیاد مخالف
۴	۳	۲	۱	۰	-۱	-۲	-۳	-۴

شکل (۱): نمونه صفحه توزیع کارت های کیو

در مرحله کمی، از روش تحلیل عاملی اکتشافی^۱ استفاده شده است. پس از گردآوری نمرات کیو، این نمرات در نرم افزار SPSS نسخه ۲۲، وارد شد. با ارزیابی ارتباطات در ماتریس کیو (ضرایب همبستگی ایجاد شده از نظر افراد نمونه) مشخص گردید که امکان برازش یک الگوی تحلیل عاملی بر روی این ماتریس همبستگی امکان پذیر است چرا که آزمون بارتلت حداقل شرط لازم برای

^۱ Exploratory Factor Analysis

انجام دادن تحلیل عاملی را تایید می نماید، همچنین شاخص کفایت نمونه برداری کیسر، میر و اوکلین (KMO) نیز دلیل دیگری بر امکان پذیر بودن اجرای تحلیل عاملی اکتشافی را نشان می دهد (KMO=۰/۷۳۳). نتیجه آزمون بارنلت (۱۳۲۸/۲۳۱) نیز با خطای ۱ درصد (sig=۰/۰۰۰) معنی دار می باشد که در جدول شماره ۶ نشان داده شده است.

بر آورد بارهای عاملی و نوع دوران که در یک الگوی تحلی عاملی اکتشافی انجام میگیرد، منجر به برازش الگوی مولفه های اصلی پس از دوران واریماکس با ۴ عامل بر روی ۳۰ مشارکت کنندگان از دیدگاه و نگرش اخذ شده نسبت به پول شد. این ۴ عامل ۶۸/۳۳ درصد کل تغییرپذیری را تبیین می کند. جدول ۸ مقادیر ویژه، درصد واریانس تبیین شده توسط هر عامل و درصد واریانس جمعی بارهای عاملی دوران یافته را نشان می دهد. از آنجا که معیار کایزر گاتمن در این بخش از پژوهش به کار گرفته شده، عامل هایی که مقدار ویژه آنها بیشتر از ۱ است، به عنوان عامل های اصلی انتخاب شده اند. همانطور که در جدول ۷ نشان داده شده، ذهنیت ۳۵/۰۸ درصد از شرکت کنندگان در چارچوب عامل اول، ذهنیت ۱۳/۱۳۸ درصد از مشارکت کنندگان در چارچوب عامل دوم، ذهنیت ۱۰/۶۷ درصد از مشارکت کنندگان در چارچوب عامل سوم، ذهنیت ۹/۴۳ درصد از مشارکت کنندگان در چارچوب عامل چهارم قرار می گیرد. الگوی ذهنی شناسایی شده است.

جدول (۷): میزان همبستگی عامل ها

مشارکت کنندگان	مقادیر اولیه				
	مجموع	درصد تجمعی	درصد واریانس	درصد تجمعی	درصد واریانس
۱	۱۳/۶۰۱	۴۵/۳۳۶	۴۵/۳۳۶	۱۰/۵۲۴	۳۵/۰۸۱
۲	۳/۶۱۳	۱۲/۰۴۲	۵۷/۳۷۸	۳/۹۴۲	۱۳/۱۳۸
۳	۱/۸۶۱	۶/۲۰۳	۶۳/۵۸۱	۳/۲۰۱	۱۰/۶۷۱
۴	۱/۴۲۵	۴/۷۴۹	۶۸/۳۳۰	۲/۸۳۲	۹/۴۳۹

جدول ۷ میزان همبستگی عامل های دروان یافته را نشان می دهد. عامل ها به روش واریماکس^۲ پنج دور چرخش یافتند و بارهای عاملی استخراج شده به درستی نشان می دهند که ۴ عامل (ذهنیت) استخراج شده است. تعداد مشارکت کنندگان متعلق به هر عامل، به ترتیب ۱، ۶، ۳ و ۳ نفر بودند. در جدول شماره ۹ مشخصات مشارکت کنندگان هر ذهنیت آورده شده است.

جدول (۸): تیپ شناسی پاسخگویان در ذهنیت ها

ذهنیت ها	وضعیت تأهل		جنس				تحصیلات		
	متأهل	مجرد	زن	مرد	دیپلم	فوق دیپلم	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری
۱	۳	۱۳	۷	۹	۳	۱	۷	۴	۱
۲	۲	۴	۵	۱	۱	۰	۳	۰	۲
۳	۱	۲	۲	۱	۱	۰	۰	۰	۲
۴	۰	۳	۱	۲	۱	۰	۲	۰	۰

ذهنیت اول؛ این گروه ۱۶ نفر هستند که با ۶ عبارات مربوط به بعد ارتباطی موافق و با یک عبارات مخالف بودند. با ۷ عبارت از بعد جنسیتی مخالف و فقط با یک عبارت موافق بودند. با ۸ مورد از عبارات بعد فرهنگی - اجتماعی موافق و با ۷ مورد مخالف، و در مورد یک عبارت میزان موافق و مخالف یکسان بود. با ۷ مورد از عبارات بعد روانشناختی موافق و با ۲ عبارت مخالف و در مورد یک عبارت میزان موافقت و مخالفت یکسان بود.

ذهنیت دوم؛ این گروه ۶ نفر هستند که با ۵ عبارت از بعد ارتباطی موافق و با ۱ عبارت مخالف و با یک عبارت هم موافقت هم مخالفت وجود داشت، با ۵ عبارت از بعد جنسیتی موافق و با ۲ عبارت مخالف بودند و با یک عبارت هم موافقت هم مخالفت وجود داشت،

1. Kaiser-Meyer-Olkin Measure
2. Varima

با ۹ عبارت از بعد فرهنگی اجتماعی موافق و با ۵ مورد مخالف بودند و با ۲ عبارت هم موافقت هم مخالفت وجود داشت، با ۱۰ مورد از بعد روانشناختی موافق بودند.

ذهنیت سوم؛ این گروه ۳ نفر هستند که با ۷ عبارت از بعد ارتباطی موافق بودند، با ۶ عبارت از بعد جنسیتی موافق و با ۱ عبارت مخالف، و با یک عبارت هم موافقت هم مخالفت وجود داشت. با ۱۳ عبارت بعد فرهنگی - اجتماعی موافق، با یک عبارت مخالف، و با یک عبارت هم موافقت هم مخالفت وجود داشت، با ۹ مورد از بعد روانشناختی موافق و با یک عبارت هم موافقت هم مخالفت وجود داشت.

ذهنیت چهارم؛ این گروه ۳ نفر هستند که با ۶ عبارات بعد ارتباطی موافق هستند و با یک عبارت هم موافقت هم مخالفت وجود داشت، با ۵ عبارت از بعد جنسیتی موافق و با ۲ عبارت مخالف هستند، با ۹ عبارت از بعد اجتماعی - فرهنگی موافق و با ۵ عبارت مخالف بودند، با همه عبارات بعد روانشناختی به جز یک مورد موافق بودند.

جدول (۹): درصد آرای ذهنیت ها ب نسبت به عبارات

عبارات	ذهنیت اول	ذهنیت دوم	ذهنیت سوم	ذهنیت چهارم
۱ پول دلیل اصلی اختلافات زن و شوهرها است.	۸۷/۵٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق
۲ پول می تواند رابطه والدین و فرزندان را بهتر کند.	۸۱/۲۵٪ موافق	۵۰٪ موافق ۵۰٪ مخالف	۱۰۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق
۳ پول باعث می شود دیگران بهتر با من رفتار کنند.	۷۵٪ موافق	۸۳/۳۳٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق
۴ دلیل اصلی طلاق مشکلات مالی است.	۵۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق
۵ پول می تواند ارتباطات خانوادگی را بهتر کند.	۶۸/۷۵٪ موافق	۵۰٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق
۶ پول باعث می شود با افراد بیشتری در ارتباط باشم.	۶۲/۵٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق
۷ مردها وقتی پولدار می شوند خیانت می کنند.	۶۲/۵٪ مخالف	۸۳/۳۳٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ بی نظر ۳۳/۳۳٪ مخالف
۸ زنان کمتر از مردان می توانند پول در بیاورند.	۸۱/۲۵٪ مخالف	۵۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق ۳۳/۳۳٪ مخالف
۹ زنانی که پول در نمی آورند باید تابع تصمیمات شوهرشان باشند.	۶۸/۷۵٪ مخالف	۸۳/۳۳٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ مخالف	۱۰۰٪ مخالف
۱۰ مردان بهتر از زنان می توانند سرمایه گذاری کنند.	۶۲/۵٪ مخالف	۵۰٪ مخالف	۵۰٪ موافق ۵۰٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق
۱۱ پول در آوردن و وظیفه مرد خونه است.	۶۲/۵٪ مخالف	۸۳/۳۳٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ مخالف
۱۲ ناتوانی مرد در پول درآوردن باعث ناپایداری خانواده می شود.	۷۵٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق
۱۳ وضعیت مالی مرد مهمترین ملاک برای انتخاب همسر و ازدواج است.	۶۲/۵٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق
۱۴ پول مردها قدرتمند تر است و برای امور مهم تر استفاده می شود.	۵۰٪ مخالف	۳۳/۳۳٪ موافق ۳۳/۳۳٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق
۱۵ اعتبار یک زن به موقعیت مالی و پول همسرش بستگی دارد.	۸۱/۲۵٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ مخالف
۱۶ بهترین هدیه ای که به کسی می شود داد، پول است.	۷۵٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ مخالف	۵۰٪ موافق ۵۰٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ مخالف
۱۷ افراد پوادار قدرتمند تر از افراد تحصیلکرده هستند.	۵۰٪ موافق	۸۳/۳۳٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق
۱۸ تجمل گرایی نشانه قدرت است.	۸۷/۵٪ مخالف	۵۰٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ مخالف
۱۹ پول مثل رشوه و زیر میزی میتونه کار راه انداز باشد.	۵۶/۲۵٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۳۳/۳۳٪ موافق

بی نظر ۳۳/۳۳٪ مخالف					
۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۸۱/۲۵٪ موافق	۲۰	پولی که با زحمت به دست می آید با ارزش تر از پولی است که بدون زحمت به دست می آید.
۶۶/۶۶٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۵۶/۲۵٪ مخالف	۲۱	فقرا شرافتمند تر از ثروتمندان هستند.
۳۳/۳۳٪ موافق بی نظر ۳۳/۳۳٪ مخالف	۵۰٪ موافق ۵۰٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ مخالف	۸۱/۲۵٪ مخالف	۲۲	برای کسب پول باید به هر کاری دست زد.
۶۶/۶۶٪ موافق	۵۰٪ موافق ۵۰٪ مخالف	۵۰٪ مخالف	۵۰٪ موافق	۲۳	پاداش پولی بیش از سایر پاداش ها باعث پیشرفت می شود.
۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۸۳/۳۳٪ موافق	۹۳/۷۵٪ موافق	۲۴	مردم برای افراد پولدار احترام و ارزش بیشتری قائل هستند.
۱۰۰٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۸۳/۳۳٪ موافق	۵۶/۲۵٪ مخالف	۲۵	مقدار پولی که برای دیگران صرف می کنیم متناسب با مقدار علاقه ای است که به آنها داریم.
۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۵۰٪ موافق ۵۰٪ مخالف	۶۲/۵٪ مخالف	۲۶	پیشرفت در زندگی فقط با پول امکان پذیر است.
۱۰۰٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۵۰٪ مخالف	۳۷/۵٪ مخالف ۳۱/۲۵٪ بی نظر ۳۱/۲۵٪ موافق	۲۷	اگر دست خالی به مهمانی برویم آبرویمان می رود.
۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۸۳/۳۳٪ موافق	۵۶/۲۵٪ موافق	۲۸	با پول می توان استعدادها را شکوفا کرد.
۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۵۰٪ موافق ۵۰٪ مخالف	۵۶/۲۵٪ موافق	۲۹	پول عامل احترام است.
۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۸۳/۳۳٪ موافق	۸۷/۵٪ موافق	۳۰	بدون پول هم میشه اوقات فراغت خوبی داشت.
۱۰۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۴۳/۷۵٪ موافق	۳۱	پول عامل خوشبختی است.
۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۹۳/۷۵٪ موافق	۳۲	وقتی پس انداز می کنم احساس قدرت می کنم.
۶۶/۶۶٪ بی نظر ۳۳/۳۳٪ مخالف	۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۷۵٪ موافق	۳۳	برای احساس آرامش، به شخصی کمک مالی می کنم و یا خیرات می دهم.
۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ بی نظر ۳۳/۳۳٪ موافق	۸۳/۳۳٪ موافق	۶۸/۷۵٪ موافق	۳۴	پول حسادت به همراه دارد.
۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۹۳/۷۵٪ موافق	۳۵	بی پولی باعث اضطراب و استرس می شود.
۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۵۰٪ مخالف	۳۶	پس انداز حس بهتری از خرج کردن دارد.
۶۶/۶۶٪ مخالف	۱۰۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۵۰٪ مخالف	۳۷	پولدارها خوشحال تر از افراد بی پول هستند.
۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۶۶/۶۶٪ موافق	۴۳/۷۵٪ موافق ۴۳/۷۵٪ مخالف ۱۲/۵٪ بی نظر	۳۸	با پول می توان دیگران را کنترل کرد.
۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۸۳/۳۳٪ موافق	۸۷/۵٪ موافق	۳۹	پول به من احساس امنیت می دهد.
۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۸۱/۲۵٪ موافق	۴۰	بی پولی اعتماد به نفس من را کاهش میدهد.
۶۶/۶۶٪ موافق	۱۰۰٪ موافق	۵۰٪ موافق	۴۳/۷۵٪ موافق	۴۱	وقتی پول صرف ظاهر می کنم احساس رضایت بیشتری از زندگی دارم.

بحث و نتیجه گیری

در تحلیل یافته های این پژوهش که با روش ترکیبی کیو انجام شده است، ذهنیت مشارکت کنندگان که جوانان شاغل شهر تهران هستند، نشان می دهد که دامنه دیدگاه های مشارکت کنندگان نسبت به پول از تفاوت ها و مشابهت هایی برخوردار است. جدول شماره ۱۰ تفاوت دیدگاه های این چهار الگوی ذهنی را نشان می دهد. نتایج حاصل از مصاحبه و تحلیل عاملی کیو نشان می دهد که در بعد ارتباطی همه الگوهای ذهنی با عبارات این بخش موافق بودند و فقط ذهنیت اول با رابطه پول و خیانت، مخالف می باشد. با بررسی عبارات بعد ارتباطی، افراد بر این باور هستند که پول بر روابط اجتماعی و خانوادگی آنها موثر بوده و باعث بهبود روابط آنها می شود و از طرفی بی پولی باعث تزلزل و ناپایداری روابط، بخصوص در روابط زن و شوهرها می شود. پول را زمینه ساز اختلافات خانوادگی و عامل اصلی طلاق می دانند. در نظریه اجتماعی پارسونز، پول به عنوان زمینه روابط اجتماعی مطرح نظر است و به عنوان وسیله تعامل اجتماعی تعمیم می یابد و مارکس تأکید داشت که نشان دهد پول ماسک یا حجابی بر چهره روابط اجتماعی است.

ذهنیت اول در بعد جنسیتی از دیگر ذهنیت ها متمایز است و ذهنیت اول با همه عبارات بعد جنسیتی مخالف بود و موضوعی که قابل تامل است این است که هر چهار ذهنیت با این موضوع که زنان غیر شاغل، باید تابع تصمیم شوهرانشان باشند با درصد بالایی مخالف هستند. همچنین اعتبار یک زن را به وضع مالی شوهرش مربوط نمی دانند. علیرضا نژاد و مروستی (۱۳۹۶) اینگونه می گویند که جنسیت بر پول زنان، حتی زمانی که منبع آن درآمد خودشان است، اثر می گذارد و به طور جداگانه مورد توجه قرار گیرد. به عبارت دیگر، پول زنان، به منزله درآمد تکمیلی، برای مخارج خانواده و برای اهداف چندان مهم مثل لباس یا جواهرات در نظر گرفته می شود.

در بعد فرهنگی-اجتماعی تفاوت ها و شباهت های ذهنیت ها متنوع است. همه ذهنیت ها با درصد بالایی پول زحمت کشیده را با ارزش تر از پول بدون زحمت می دانند ولی درصد معنی داری با رشوه دادن برای راه افتادن کارها موافق بودند و پول را عامل احترام و قدرت می دانند. همه ذهنیت ها پول را عامل خوشبختی می دانند. ذهنیت سوم بیش از دیگر ذهنیت ها با عبارات این بعد موافق بود. به گفته زلیزر (۲۰۰۵) پول تنها از رهگذر روابط اجتماعی به وجود می آید، که در آن هویت های اجتماعی خاص نمود می یابد. در بعد روانشناختی تقریباً همه ذهنیت ها با همه عبارات موافق بودند و فقط ذهنیت اول و ذهنیت چهارم با این عبارت که پولدارها خوش حال تر هستند مخالف بودند. این میزان موافقت با عبارات بعد روانشناختی، بخصوص در شرایط خاص اقتصادی کشور، نشان می دهد که چگونه پول بر اعتماد به نفس، میزان استرس و اضطراب و خوشحالی افراد تاثیر دارد. فورمن (۱۹۸۷) می گوید که از همه اختلال های روانی، «اختلال روانی پول»^۱ گسترده تر است. همانند تمام فرایندهای روانشناختی، این مورد شامل اختلالات حل نشده مرتبط با ترس و اضطراب است که ممکن است به طور مستقیم به رفتار ناهنجار، خود پرستانه و غیر منطقی پول مربوط باشد. علاوه بر چهار نوع ذهنیت در ابعاد مختلف، شکل شماره ۳ الگو و نقشه ای را نشان می دهد که نگرش جوان شاغل شهر تهران به پول را در قالب چند مقوله اساسی نشان می دهد. همچنین در پاسخ به سوال پژوهش مبنی بر اینکه چگونه پول بر روابط، روحیات و ابعاد اجتماعی زندگی جوانان تاثیر دارد، باید گفت با توجه به نتایج به دست آمده و بررسی جدول شماره ۱۰، جوانان شهر تهران بر این باورند که پول به اندازه قابل توجه ای روابط اجتماعی، شخصی و خانوادگی آنها را تحت تاثیر قرار می دهد و نبود و کمبود پول باعث استرس، اضطراب و کاهش اعتماد به نفس آنها می شود و همچنین شادی و خوشبختی را منوط به داشتن پول می دانند. هر چند که به مسائل اخلاقی مرتبط به پول باور دارند ولی ریشه را حلال مشکلات می دانند. معتقدند پول احترام می آورد و حتی افراد پولدار محترم تر از افراد تحصیلکرده هستند.

^۱. Mental disorder money

شکل (۲): نقشه ذهنی زنان جوان شهر تهران نسبت به پول

به نظر می‌رسد با توجه به شرایط اقتصادی خاص، کشور که در تحریم به سر می‌بریم، پول همه ابعاد زندگی جوانان را تحت تاثیر قرار داده است. با توجه به تحقیقات صورت گرفته قبلی در خصوص معنی اجتماعی پول، هیچ‌یک از تحقیقات قبلی در خصوص جوانان نبوده است و تحقیقات گذشته که اغلب بر روی زنان بوده است جنبه‌های دیگری از تاثیر پول بر روابط را مورد بررسی قرار داده‌اند. در خصوص بعد جنسیتی، در مقایسه با دیگر پژوهش‌ها تفاوت‌ها و شباهت‌هایی وجود دارد اما به نظر می‌رسد در نتیجه فرهنگ سازی در سال‌های گذشته و همچنین شرایط خاص اقتصادی کشور، افراد بر این باورند که زنان نیز مثل مردان در تامین هزینه‌ها مشارکت و فعالیت دارند و می‌توانند موفق باشند. در خصوص بعد ارتباطی نیز در پژوهش‌های گذشته آمده است که پول عامل طلاق نیست ولی در پژوهش پیش رو همه بر این باورند که پول عامل اصلی طلاق است که باز می‌تواند تفاوت این دو نظر به دلیل تفاوت جامعه آماری پژوهش و یا شرایط خاص اقتصادی کشور باشد. در بعد روانشناختی نیز مشاهده می‌شود که فشار و استرس ناشی از بی‌پولی تاثیر زیادی بر زندگی و روابط جوانان دارد که این مورد در تحقیقات قبلی کم‌رنگ‌تر می‌باشد. برای جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش محقق با مشکلاتی مواجه بود که ناشی از ترس مردم از دادن اطلاعات مالی، و نگرانی نسبت به قطع یارانه آنها بود. پیشنهاد می‌شود این پژوهش با توجه به منطقه سکونت افراد نیز انجام شود تا از نظر طبقاتی نیز دیدگاه و نگرش جوانان مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

۱. احمدی، ثریا؛ عقیلی، سید وحید؛ مهدی زاده، سید محمد (۱۳۹۴). تحلیل نشانه‌شناختی هویت جنسیتی در تلویزیون. مجله زن در فرهنگ و هنر. دوره ۷، شماره ۱، صص ۱۶-۱.
۲. بونز، جرد، وانک، مایکل (۱۳۹۰). نگرش و تغییر نگرش. ترجمه جواد طهوریان. انتشارات رشد.
۳. بیکر، واین‌ای؛ جیمرسون، جیسن بی (۱۳۷۴). جامعه‌شناسی پول. ترجمه: محمدرضا عطائی. مجله فرهنگ توسعه. شماره ۱۸.
۴. جونز، گیل (۱۳۹۳). جوانی. ترجمه: محمود شارع پور. نشر سمت.
۵. حائری، شهلا؛ علیرضا نژاد، سهیلا (۱۳۹۰). پول، جنسیت، توسعه: مطالعه موردی صندوق اعتبارات خرد زنان زنبوردار رامه. فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی. شماره ۷. صص ۱۹۱-۲۳۲.
۶. خوشگویان فرد، علیرضا (۱۳۸۸). روش‌شناسی کیو. مرکز مطالعات صدا و سیما جمهوری اسلامی.
۷. دهکردی، مهناز؛ احمدی ازغندی، علی؛ حسینی، علی (۱۳۹۱). فرسودگی شغلی میان‌سال‌ها یک رویداد تحولی بالقوه. مجله روانشناسی تحولی روان‌شناسان ایرانی. شماره ۳۱. صص ۲۷۹-۲۹۰.
۸. سفیری، خدیجه (۱۳۹۲). جامعه‌شناسی جنسیت. انتشارات جامعه‌شناسان.

۹. شرف الدین، سید حسین (۱۳۷۷). نگرش. مجله ادیان، مذاهب و عرفان. شماره ۲۵. صص ۸۶-۸۹.
۱۰. شریعت، فرشاد (۱۳۸۲). تحول جامعه مدنی در اندیشه سیاسی غرب؛ مارکس، جامعه کمونیستی و پایان تاریخ. مجله سیاسی - اقتصادی. شماره ۱۹۷ و ۱۹۸. صص ۱۱۰-۱۲۱.
۱۱. شفرز، برنهارد (۱۳۹۳). مبانی جامعه شناسی جوانان. ترجمه کرامت الله راسخ. نشر نی.
۱۲. صفاری نیا، مجید؛ کریمی، یوسف (۱۳۸۴). روانشناسی اجتماعی و تغییر نگرش مصرف کنندگان انرژی. نشریه انرژی ایران. سال نهم. شماره ۲۲.
۱۳. علیرضا نژاد، سهیلا؛ خاکپور مروستی، الهه (۱۳۹۶). پول زنانه و تداوم حیات خانواده: پژوهشی بر خانواده های تهران. فصلنامه زن در توسعه سیاست. دوره ۱۵. شماره ۴.
۱۴. فرهنگ، آدریان؛ آرگایل، مایکل (۱۳۸۴). روانشناسی پول. ترجمه سهیلا یاسایی. انتشارات جوانه رشد.
۱۵. فرهادی، مرتضی (۱۳۸۸). انسانشناسی یاریگری. تهران: نشر ثالث. گک
۱۶. گل محمدی، احمد (۱۳۸۱). جهانی شدن فرهنگ هویت. تهران، نشر نی.
۱۷. هولمز، ماری (۱۳۹۱). جنسیت و زندگی روزمره. ترجمه محمدمهدی لیبی. انتشارات جامعه شناسان.
۱۸. وثوقی، منصور، نیک خلق، علی اکبر (۱۳۹۵). مبانی جامعه شناسی. چاپ بیست و چهارم. انتشارات بهینه.
۱۹. وثوقی، منصور؛ مدنی، شایسته (۱۳۹۳). تبارشناسی معنای پسانداز زنانه. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، دوره هفتم، شماره ۲، صص ۹۵-۷.

1. Bittman M, England, P, Sayer, L, Folbe, N and Matheson, G (2003). When does gender trump money? Bargaining and time in household work. *The American Journal of Sociology*; Jul 2003; 109, 1; ABI/INFORM Global. pg. 186.
2. Furnham, Adrian; Stumm, Sophie von; Fenton - O'Creevy, Mark (2014). *Sex Differences in Money Pathology in the General Population*. Springer.
3. Lee, Byung S (2017). The foundation of Q methodology. *Journal of research methodology*, 2, 57-95.
4. Ridinger, Garret; McBride, Michael (2015). Money Affects Theory of Mind Differently by Gender. *PLoS One*.
5. Tielen, M., et al. (2008). Q-methodology to identify young adult renal transplant recipients at risk for nonadherence. *Transplantation*, 85 (5), p: 700.
6. Wilkis, Ariel (2017). *The Role of Money in Social Life: Morality and Power in the World of the Poor*. Stanford University Press .
7. Zelizer, Vivana A (1997). *Social meaning of money*. Princeton University Press. New York.